

Folketingets Kulturudvalg

Tlf.: 33 37 55 33

Christiansborg den 7. september 2006

Referat

af Kulturudvalgets studierejse til Island den 16.-23. juni 2006

Deltagere: Kim Andersen, formand (V), Flemming Damgaard Larsen (V), Ellen Trane Nørby (V), Mogens Jensen (S), Jytte Andersen (S), Troels Ravn (S), Jytte Wittrock (S), Elsebeth Gerner Nielsen (RV), Simon Emil Ammitzbøll (RV), Arne Toft (S), Johs. Poulsen (RV) samt embedsmænd fra udvalgssekretariatet og Kulturministeriet.

Kulturudvalget var den 16.-23. juni 2006 på studierejse i Island. Formålet med rejsen var at studere Islands innovative kunst- og kulturliv. Undersøgelser viser (af professor Agust Einarsson, oplyst under besøg i kunstnerværksteder), at Island bruger 4 pct. af bruttonationalproduktet til kulturvirksomhed. Landet beskæftiger 23 pct. af arbejdskraften inden for de kreative erhvervsgrøner, hvilket bringer Island blandt de 10 lande i verden, hvor denne andel er højst. Island har gode eksempler på kunstnere i kreative fag f.eks. Björk, Latabær og mange flere.

Udvalgets studierejse begyndte med fejringen af Island Nationaldag. Således fik medlemmerne et første indtryk af landet og dets befolkning, idet stort set hele Reykjaviks befolkning var på gaderne dagen og aftenen igennem. Udvalget besøgte også en udstilling af arkæologiske fund fra år 871. Gennem multimedieteknik fik udvalget indtryk af levemåden på dette tidspunkt. Besøg på Islands Kunstmuseum og Islands Nationalmuseum var også på programmet den første dag.

Sproget har en meget stor betydning i Island nationalitet, hvilket blev beskrevet gentagne gange under besøget. Islændinge værner meget om deres selvstændige sprog, som har stor betydning for nytænkning og udvikling. Sproget, de gamle bøger, sagaerne betyder meget i nationens stolthed. Island udgiver relativt set i forhold til dets 300.000 indbyggere flest bøger i verden, og islændinge køber flere bøger end andre nationer. Landet udgiver 1.600-1.800 titler om året, hvilket svarer til 6 titler pr. 1000 indbyggere. Til sammenligning ligger Danmark på 2,2, titler pr. 1.000 indbyggere oplyste Sigourour Svavarsson fra forlagsbranchen på et møde i Nordens hus.

Oversættelse fra islandsk til udenlandsk samt udenlandsk til islandsk er meget udbredt. 97 pct. udgives på islandsk. Årsagen til den store bogproduktion og det store bogkonsum skal ikke findes i offentlige støtte, som udgør en relativ lille andel. 3,5 mio. danske kr. fordeles på et par store forlag, 6-7 mellemstore samt mange små forlag. Også enkeltpersoner udgiver bøger. 20.000 solgte eksemplarer

af en bog betegnes som en bestseller, 5.000 solgte eksemplarer er meget godt, mens 1.500 eksemplarer betegnes som normen. Island har heller ingen speciel skattepolitik, som bestemmer at kulturproduktion kan trækkes fra.

Udsalgsprisen er på linje med den danske. Islændinge har tradition for at investere i pragtbøger. På 12 måneder har et nyt atlas til 2.000 kr. solgt 10.000 eksemplarer, oplyste Sigurour Svavarsson. Islændinge læser ikke nødvendigvis flere bøger oplyste han, men de pynter på bogreolerne. Kulturfonden, som består af 3 politisk udpegede personer, deler millimetervist 1,3 mio. dr.kr. ud til de ca. 100 ansøgere, som ifølge Svavarsson alle bliver misfornøjede over for små beløb.

Sprogets betydning blev også beskrevet for medlemmerne gennem besøg hos Sr. Geir Waage, sognepræst i Reyholt, stedet hvor Snorri Sturluson levede og skrev nogle af de islandske sagaer. Samt gennem besøg på udstillingen ”Håndskrifterne”, som kaster lys over de islandske middelalderhåndskrifter kulturelle og politiske betydning fra begyndelsen til vores dage. Håndskrifterne indeholder beretninger og kvad, der udgør de rigeste kilder om det åndelige liv blandt folk i Norden i hedensk tid.

Vigdis Finnbogadottir sproginstitutionen, som blev etableret i 2001, modtager gæster fra hele verdenen. Institutionen har kontrakt med bl.a. CBS, og har optaget 18 nye studerende i år. Der var allerede godt 30 studerende i forvejen. Vigdis Finnbogadottir, som modtog udvalget i sit private hjem, understregede også sprogets betydning som nationens stolthed. Vigdis mente, at dansk, som hun i øvrigt mener lyder som en violinkoncert, er nøglen til de nordiske sprog, og hun var ked af, at engelsk har fortrængt dansk som Islands primære fremmedsprog.

Udvalget besøgte Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet, som er det næststørste ministerium i Island, både hvad angår ansatte og budget. Både stat, kommuner men også private har betydning for Islands kulturliv. Der er ofte tale om samarbejder og partnerskaber mellem staten og det private, hvilke udvalget også fik bekræftet under mødet med kulturpersonligheder i Akureyri. I Reykjavik er staten, kommunen og private gået sammen om at bygge et nyt stort musikhus, som den danske arkitekt Henning Larsen har vundet konkurrencen om at tegne.

Udvalget blev præsenteret for ministeriets hovedopgaver, institutioner samt forskellige kulturfonde, som findes inden for alle områderne.

Ministeriet var stolte af det islandske uddannelsessystem inden for kultur. Musikskolernes succes i grundskolen er en af grundene til at Island har fået en ny generation af meget veluddannede musikanter. Islændinge studerer i høj grad udenlandsk. Tidligere over hele verdenen, hvilket er meget befordrende for kreativiteten, idet de vender hjem med ”world wide” inspiration. Desværre er der ved at komme en tendens til, at de unge i højere grad studerer i Island eller Danmark, hvilket begrænser indtrykkene fra den store verden.

Kultur i Island er ikke bare noget, som man giver til, det er noget man investerer i. Ministeriet bekræftede, at væksten i de kreative fag var den hurtigst voksende. Islændinge er generelt kulturelle, både som udøvende og forbrugere.

Kulturen har også stor betydning for turistindustrien. Turisterne, som i antal overstiger indbyggerantallet, besøger naturligvis landet pga. naturen, men kunsten og kulturen spiller også en vigtig rolle.

På Filminstituttet hørte udvalget nærmere om succesen med islandske film. Udviklingen er vendt fra, at Island bad udlandet om midler til coproduction til, at Filminstituttet støtter udenlandske film – bl.a. Lars Von Triers nye film.

Interessen for islandske film begyndte i 1992, da en islandsk film blev Oscarnomineret. Islændinge selv foretrækker også islandske film; tidligere gik næste alle islændinge i biografen, når en islandsk film havde premiere. Udenlandske film produceres også i høj grad i Island. 2 James Bond film er optaget i Island. Ligeså er Lord of the Rings, Clint Eastwood film m.v.

Det er ikke nødvendigvis billigere at producere film i Island. Men filmproduktion er mere effektiv, også fordi de samme mennesker udfører forskellige funktioner. Islændinge er i det hele taget meget arbejdsomme. Filmindustrien tjener penge til landet, skaber jobs og PR.

Musikbranchen er også succesfuld i Island. Einar Bäröarson, 33-årig musikagent etablerede i år 2000 sit firma ”Concert”. Firmaet promoverer musik og udgiver plader. Firmaet har trukket store udenlandske navne til Island, Diana Krall var den første udenlandske stjerne, som kom til landet i 2003. I 2004 gæstede Deep Purple Island med 2 koncerter for 11.000 tilskuere. Firmaet arbejder også med klassiske festivaler. Målsætningen i 2006 er at opdyrke nye talenter, så de drokler lidt ned på de store koncerter. Budgettet på 30 mio. danske kr. fordeler sig på 10 mio. kr. til livepromotion og 20 mio. kr. på lokalt talent management.

Udvalget mødtes med deres kollegaer i Altingets Uddannelses- og Kulturudvalg, hvor de drøftede en række emner af fælles interesse: Musikskolerne overførsel fra stat til kommune har været en stor succes. De fleste grundskoleelever får i dag musikundervisning. Musikskoleundervisningen integreres ofte i skoleundervisningen på de første trin. Senere forløb gennemføres om eftermiddagen eller om aftenen. Egenbetalingen er begrænset på de indledende trin.

Sprogpolitikken blev også drøftet: Der er politisk enighed om at forsvare sproget. Tidligere var det dansk, som var første fremmedsprog. Nu er engelsk første fremmedsprog. Indvandre i Island kommer fra mange forskellige nationer. Det er en stor udfordring for en kommune med 1.000 indbyggere at have indbyggere med f.eks. 14 forskellige sprog.

Endelig drøftede medlemmerne succesen med udenlandske storfilm, som produceres i Island. Baggrunden er kombinationen af dygtige fagfolk i Island samt den meget specielle natur. At hver landsby har sin egen kultur er desuden til gavn for turismen.

Akureyri

Udvalget besøgte Akureyri, ”hovedstaden” i nordlandet med dybe danske rødder. Danske købmænd bosatte sig i Akureyri, og den danske indflydelse kan endnu ses mange steder i byen f.eks. ”Rådhuspladsen” og ”Dronningens gade”. Med et indbyggertal på 17.000 er Akureyri Islands fjerdestørste by. Kulturlivet i Akureyri er meget rigt. Byen har en lang række kulturinstitutioner og foreninger. Kommunens størrelse taget i betragtning havde den et imponerende kulturudbud. Dette erfarede udvalget under et møde med en lang række kulturpersonligheder fra Akureyri.

Digter-, kunst- og flymuseer samt symfoniorkester er blandt byens kulturtilbud.

Akureyri er forsøgskommune, idet der er indgået en kulturaftale mellem den islandske stat og Akureyri kommune om at forenkle den statslige administration ved at lade kommunen overtage de statslige kulturelle områder. Kommunen har tilsvarende haft en aftale med staten på det sociale område. Kulturaftale skal genforhandles i år, og kommunen har en forventning om at overgå til permanent drift på kulturområdet.

Sportsfaciliteterne omfattede skisportscenter, sportshal, 3 idrætshaller, flere svømmehaller, fodboldbaner, skøjtehal, golfbane, sejlklub, skydebane og under opførelse er en ridehal, en gymnastikhal samt en ny udendørs fodbold- og fritidsbane. Driftsudgifterne til sport og fritid er på 51,2 mio. danske kr., hvilke er ganske mange.

Udvalget besøgte herefter en række kunstnerværksteder samt byens industrimuseum og Botanisk have, som er etableret af danske kvinder. Besøget sluttede af med en reception på et gammelt vandkraftværk med lokale politikere.

LGR